

"Dovrebanen" - novelle av Øyvind Kvernfold Myhre

Cato Pellegrini

Første gang trykket i magasinet NOVA nr. 3-1973.

Gjengitt med tillatelse av forfatteren.

Få reiser med kveldstoget over Dovre i november. November er ingen måned å reise til Trondheim i. Alt denne byen har å by på fram til da, er grått slaps i gatene, vindkast som snerrer gatelangs med sludd og sno skummende om kjeften, loddent mørke som ligger som et tungt dyr over byen. - Fornuftige folk holder seg borte fra en slik by.

Derfor fikk jeg hele kupeen for meg sjøl da jeg gikk på toget i Hamar. Det hadde jeg ingenting imot, jeg liker å reise aleine og kunne konsentrere meg om medbragte dokumenter eller reiselektyre - eller for den saks skyld legge meg ned på kupesetene uten å måtte ta hensyn til snakkesalige medpassasjerer. Jeg slengte kofferten opp på bagasjehylla, fant fram røykesaker og sakspapirer og begynte å arbeide.

For meg passet dette toget ypperlig. Det var på Hamar klokka halv fem om ettermiddagen - like etter kontortid -, og etter ruta skulle det være i Trondheim kvart over ti, slik at jeg kunne være i seng på hotellet klokka elleve og komme utkvilt på møtet i morgen, i stedet for å rave rundt halvt i svime etter ei søvnløs natt på ei skranglende sovevogn sammen med snorkende medmennesker. Dessuten fikk jeg tid til å sette meg skikkelig inn i det som skulle drøftes i morgen.

Jeg arbeidet en times tid. Så bega jeg meg til spisevogna og tok en bedre middag - siden firmaet dekte reiseutgiftene, så jeg ingen grunn til å spare på kosten - gikk tilbake og gjorde meg ferdig med det som gjensto.

Jeg hadde fortsatt kupeen aleine.

- Jeg begynte å bli døsig. Jeg lente meg tilbake i det høge setet, tente en røyk, så ut gjennom vinduet.

Mørket klemte mot ruta - liksom sultent. Vinduet var et gapende hull i virkeligheten, et tomrom ... Av og til fikk gnistregnet fra de strømførende kablene mørkblå, fantastiske skikkelser til å danse uhyggelig på snøen utenfor. Men jeg satt trygt, med fem millimeter glass mellom meg og - tomheten.

Et brått stikk av velkjent, irrasjonell frykt traff meg. Jeg skulle ikke ha tenkt det ordet - tomhet.

Tankerekka lot seg ikke bryte, nå den først var kommet i gang. Ubønnhørlig måtte jeg følge den til ende - tilbake til utgangspunktet, liksom et tog på en skinnegang.

Jeg tenkte: - Sett at du opphører å eksistere i dette øyeblikk - aldri viser deg mer, bare forsvinner - vil det i det hele tatt merkes? Vil noen savne deg?

Å jo. På møtet i morgen kommer de til å vente forgjeves. Et par telefoner, en etterlysning. Men ut over det? Har du i det hele tatt noen grunn til å eksistere?

Grete ville ha savnet deg ... (Fort, fort, spa over den tanken med febrilske assosiasjoner, gløm den, gløm at Grete noensinne fantes - gløm alle gangene du ble tilgitt, gløm alle løftene og løftebruddene - innbefattet det siste og verste ...)

Ennå, i noen få år, ville det finnes spor etter deg - navnet i telefonkatalogen, den kjølemetoden som bærer navnet ditt, huset ... men så?

- Finnes det i det hele tatt *noe* som binder deg til livet - til eksistensen?

Den truende tomheten var ikke lenger utenfor. Den var inne i meg nå, svart, kald, bunnlaus.

- Har du noe du tror på? Lever for? Vil?

«Tattåge - tattåge - » slurpet skinnene, rytmisk, monotont, nonomant.

- Men du lever jo? Du har et interessant arbeid, tjener bra, omgås folk du liker - nå ja: Folk du til nød kan utså -, leser, reiser, følger med - ?

- Jo da. Det stemmer, alt det der. Og hva så - ?

- Men din - personlighet? Er ikke den i seg sjøl noe verdifullt, enestående, umistelig?

- *Har* du noen?

Det klorte i meg - kvasst, kaldt, nådelaust. Tomheten vokste. Den vokste litt hver dag - sammen med håplausheten, likegyldigheten. Hver dag ble alle farger og inntrykk enda litt blassere. Hver dag ble alle gleder - den lille daglige oppstiveren (eller de to, og i det siste de tre), de tilfeldige damebekjentskapene, selskapene, de anonyme ansiktene, den drepene konversasjonen - enda litt mer uutholdelig gledeslause.

Jeg holdt på å skrike.

Mørket utenfor stirret mot meg - hånlig, likesom seierssikkert.

- Jeg måtte ha sovet. Det var isende kaldt i kupeen, registrerte jeg, med en underlig fjernhet, som om kulda egentlig ikke vedkom meg. Det var noen i kupeen sammen med meg. Det var dette som hadde vekt meg.

Han satt helt borte i det mørke hjørnet, lengst borte fra den tente leselampa over meg. Mager, kledd i en svart frakk, med et bleikt ansikt vendt rett mot meg.

Jeg hadde ikke lagt merke til at han var kommet. På Dombås hadde jeg vært aleine i kupeen, og jeg kunne sverge på at vi ikke hadde stanset på Hjerkinne ennå ...

Han satt fullstendig taus - jeg kunne ikke engang høre ham puste. Men han satt og stirret på meg med øyne som tegnet seg som to grumsete flekker i et kvitt, konturlaust ansikt - stirret, urørlig, uavbrutt.

Jeg kjente meg brydd. Jeg prøvde å ignorere ham - det stirrende ansiktet trakk øynene mine til seg, sugde min oppmerksomhet bort mot den mørke kroken.

Jeg kremtet. «Har De noe imot at jeg røyker?»

«Nei da - det gjør meg ikke noe!»

Stemmen hans var djup, dirrende, mørk som natta. Det var noe underlig ved måten han snakket på ... først flere sekunder seinere forsto jeg hva det var: Han beveget ikke leppene. Ansiktet var like urørlig når han snakket.

Jeg tente en sigarett, kjente at hendene skalv litt. «Vil De ha en?»

«Nei takk. Jeg trenger ikke slikt nå til dags.»

Så isende kaldt det var! Jeg fikk et forrykt innfall – jeg syntes mannen i det mørke frakken satt og sugde varmen ut av omgivelsene, ut av meg – jeg som sjøl hadde så lite å gi fra meg. Og den stemmen ...

Slik som han stirret! Han tvang meg til å snakke, skravle, videre – som om ordene kunne danne et vern mot de nådelause øynene. Håst spurte jeg: «Reiser de ofte med denne banen?»

«Hver natt.»

«Å?» undret jeg. «Det er kanskje i forbindelse med arbeidet?»

«Slik kan en jo si det.» Det lå en spottende ironi i den djupe, vibrerende stemmen.

«Ja, sjøl er jeg på vei til et møte i Trondheim. Jeg foretrekker å reise om kvelden, slik at jeg kan sove ut og være utkvilt neste morgen – » bablet jeg.

Han avbraut meg stutt: «Jeg vet det.»

For første gang slo det meg at mannen ikke kunne være ved sine fulle fem. Kanskje han var farlig – og her satt jeg mutters aleine med ham i kupeen ... Jeg vet ikke hvorfor jeg kom til å tenke på det akkurat da – men plutselig husket jeg alle de korte meldingene om mennesker som var forsvunnet de siste åra, hovedsakelig menn på reise – forsvunnet, og ingen hadde hørt et ord fra dem seinere ...

Det kvite ansiktet ville ikke slippe taket. Det virket – dødt, som på et lik. Stemmen også: Den var død, full av gravmørke ...

«Æ – det ligger kanskje tjukt utenpå, hva? Jeg meiner – dokumenter, kontordress, reisekoffert – De er kanskje litt av en menneskekjenner, De?» Hadde jeg hørt min egen stemme, ville den antakelig ha slått meg som panisk.

Med den samme djupe, spottende stemmen svarte han: «Ja, jeg kjenner menneskene – jeg kjenner slike som Dem. Det er min beskjeftigelse – det å være på utkikk – det er derfor jeg reiser med Dovrebanen hver natt. Vi har bruk for Dem, ja, vi er kanskje de eneste som trenger Dem.»

Halvkvalt av redsel – en redsel som bare delvis var fysisk – fortsatte jeg den absurde samtalen: «Og hva meiner De med det? Hvem er «vi», hva slags mennesker er det De ser etter, og hvordan gjenkjenner De dem?»

Han skauv seg oppover langs benken. Kulda fulgte ham, likeså det tunge mørket han satt innhyllet i.

Hele tida holdt han den kvite ansiktsflata vendt mot meg. Nå satt han rett overfor meg – en klump av kulde og mørke, et vesen som ikke hørte til en trygg, rasjonell verden. Likheten med et menneske var tilfeldig, utenpåklistet: Under overflata var han et tomt, mørkt, varmelaut kaos fra en verden hinsides vår. Iskjever hogg sammen om hjertet mitt. Det banket, dundret som trommer i ørene, tvers gjennom den monotone slurpinga fra skinnene ...

- Han sa: «Vi er de tomme, de kalde, de levende døde. Vi har sluttet å eksistere - liksom vi sluttet å leve lenge før vi forsvant for godt. Ingen ser oss nå, uten de utvalgte. Vi følger jernbanene, flyrutene, bussene, vi venter på kolde hotellrom og i gledeslause barer. Først når vi finner én av dem vi søker, dukker vi fram. - Hvem det er? Det er de hjemlause, de som ikke har håp eller mål eller mening lenger, alle de som ikke har noe å leve for, noe som binder dem til den skinnverdenen de tror de lever i ... Og hvordan vi kjenner dem? Deres tomhet roper til oss. Vi ser at de bare har et lite skritt igjen før de er over på vår side av grensa. Et lite, ubetydelig skritt ...

«De må være gal!» skreik jeg. «De snakker over Dem - og De fornærmer meg. De kaller meg en tom, verdiløs noksagt - De beskylder meg for å ha skuslet bort alt som kunne gitt livet innhold ... Herregud, jeg har da arbeidet - fjernsynet - bekjentskapene - jeg har da - »

Han satt og stirret stivt på meg med de grumsete flekkene som skulle være øyne. Han sa ikke et ord for å stanse den hysteriske ordflommen min. Brått reiste han seg, løftet handa - fingrene var urimelig lange, handa urimelig kvit og smal, så jeg i et glimt mens jeg bablet sanselaust videre, jeg så også at *pekefingeren var lengre enn langfingeren*. Denne handa strekte han ut, pekte på meg og *berørte meg i panna med pekefingeren ...*

Ei lammende, uutholdelig kulde flaut inn i meg, gjennomstrømte meg. Lys, farger, bilder visnet bort i en røyk av dansende skygger, jeg kunne ikke si noe, røre meg, protestere -

Stiv, frosset, satt jeg og så ham gli mot døra, kaste et siste blikk på meg - forsvinne ut i den endelause natta han var kommet fra.

Jeg bråvaknet: Toget sto stille.

Å, gudskjelov! Det hadde bare vært en drøm - men gleden maktet ikke å tine den isrustningen som lå over bringa mi. Jeg så omkring meg, ut gjennom vinduet. Skyggene var borte - men det var som om alt jeg så på, bare var en tynn, tynn film, et falskt fargespill over den nakne, uutholdelige virkeligheten ...

HJERKINN sto det på den forhutrede stasjonsbygningen. Toget skubbet på seg, kom i sig igjen.

Konduktøren stakk hodet inn, for over kupeen med øynene.

«Konduktør - » sa jeg. Øynene stanset ikke.

Jeg prøvde igjen, høgere. Han hørte meg ikke, så meg ikke.

Et par passasjerer kom inn, nye reisende fra Hjerkin. Ingen av dem så meg. Jeg var en skygge, usynlig for alle andre enn mine egne ... de utvalgte.

Jeg reiser med Dovrebanen hver natt - hvilelaust, usynlig, uten lengsel eller håp. Det er en egen type mennesker jeg søker - de døde, de tomme. Jeg spiser ikke, sover ikke, jeg har ingen ønsker eller behov lenger - jeg bare reiser, leiter, venter.

Egentlig er det ikke store forandringa.

Copyright 1973, 2023 Øyvind Kvernfold Myhre.

Øyvind Kvernfold Myhre

Øyvind Kvernfold Myhre, f. 1944, er en av Norges mest produktive forfattere av fantastisk litteratur. Han har skrevet "hard" science fiction, fantasy, horror, magisk realisme og flere historiske romaner. Språket hans er rikt, fylt av dialektord og uventede formuleringer. I årene 1973-1978 var han redaktør for det norske science fiction-tidsskriftet NOVA, hvor denne novellen er hentet fra. I likhet med Peter Haars og Trond Buland er han kanskje den nordmann som best mestrer skrekk-sjangeren - ofte med en overraskende vri. Les om forfatteren [her](#).